

Late en sterke gierzwaluwtrek in 1963

Door Jaap Taapken

De *gierzwaluw*, een typische zomervogel in ons land, is gewoonlijk reeds begin augustus voor het grootste deel weggetrokken. Hier en daar worden in de maand augustus en soms ook nog wel begin september enkele *gierzwaluwen* op doortrek waargenomen. En zelfs uit oktober, november en december (1) zijn waarnemingen uit Nederland bekend. („Ned Vogels”, p. 330, „Limosa” jrg. 27, p. 143; jrg. 30, p. 93; jrg. 32, p. 60; (misschien niet meer in de hogere lucht-De vraag rijst waarom de hoofdgroep van deze vogels reeds zo vroeg uit ons land vertrekt, wanneer er toch schijnbaar nog voldoende insecten aanwezig zijn misschien niet meer in de hogere luchtlagen?) en waarvan de vogels leven die nog zo laat in ons land worden waargenomen.

Het is bekend dat de *gierzwaluw* een vogel is, die in korte tijd grote afstanden aflegt (meestal beïnvloed door het weer) en hierover stelt de soort ons nog voor talloze raadsels. Er zijn vermoedens, dat in het voorjaar de eerste exemplaren verschillende malen de broedterreinen komen verkennen en dan terugkeren, om later gezamenlijk het broedterrein te bevolken. Ten gevolge van slecht weer kunnen *gierzwaluwen* soms dagenlang hun broedsel met eieren of jongen in de steek laten en dan blijken zij zich soms op grote afstand te verplaatsen.

Onderstaande Nederlandse ringgegevens tonen aan, dat zelfs in het nest geringde jongen reeds enkele weken daarna in Spanje kunnen zijn. Een op 14-7-'59 te Wageningen geringd nestjong werd 25-7-'59 in de prov. Madrid aangetroffen. Een ander, geringd op 6-7-'59 was op 9-8-'59 eveneens in de prov. Madrid en een op 4-7-'59 geringd jong op 13-7-'61 in de prov. Alicante. Een als overjarige vogel op 15-7-'60 te Wageningen geringd ex. werd 30-7-'60 in de prov. Madrid gevonden. Ook de oude vogels trekken dus snel. Dat de trekrichting niet alleen zuidwest gericht is blijkt uit de vogel op 8-7-'61 als nestjong geringd te Wageningen en op 30-7-'61 in de prov. Bern, Zwitserland aangetroffen.

In begin september van 1963 kregen wij een ongewoon gedrag van de *gierzwaluw* te zien. Nadat de vogels in augustus vrijwel geheel aan ons waarnemersoog waren

onttrokken, verschenen zij plotseling in zulk een groot aantal als, zover ik kan nagaan, nimmer is geconstateerd. Veelal werden vrij hoog overtrekkende troepen toevallig waargenomen, zodat moet worden aangenomen dat hun aantal aanzienlijk groter is geweest, dan de hieronder vermelde ontvangen waarnemingen weer-geven.

Zouden de vogels door harde zuidenwinden in de hogere luchtlagen naar het noorden zijn teruggekomen of zouden het vogels zijn geweest, die in Scandinavië langer zijn achtergebleven dan gewoonlijk? Hebben misschien veranderingen of trillingen in de luchtlagen hen verdreven van de plaats waar zij in augustus verbleven? Een nieuw vraagstuk in het gedrag van deze voor ons nog steeds raadselachtige vogelsoort.

De volgende gegevens kwamen binnen: 24-8 2 ex. Schiermonnikoog (J. Veen e.a.);

26-8 1 ex. Leeuwarden (C. F. v. Beusekom);

31-8 15 ex. r. zw, luid roepend bij Lelystad (Arentsen, echtp. Marra, Taapken), 7 ex. Rauwerd (Vanellus jrg. 16, p. 203); 31-8 en 1-9 in grote troepen boven Schiermonnikoog (echtp. Gadella);

1-9 ca. 80 ex. bij Lelystad (echtp. Marra), minstens 25 ex. Leeuwarden, ca. 20 ex. Drachten, 6 ex. Terschelling, 5 ex. Harkezijl, 3 ex. Enkhuizen (Vanellus jrg. 16, p. 203 en 223).

A. L. Spaans schreef over sterke *gierzwaluwtrek* op 1- en 2-9 boven Vlieland: 1-9 telden Westra en hij aan het einde van de 4e Kroonspolder ca. 77 ex., namelijk 5 x 1 ex., 1 x 2 ex., 2 x 6 ex., 1 x 7 ex., 1 x ca. 20 ex. en 1 x 31 ex. Deze laatste waren in kleine groepjes aan komen vliegen en bleven boven het begin van de Hors hoog rondvliegen, mogelijk omdat het weer toen wat betrok. De vogels kwamen over het algemeen laag in de lengte van de polders over het eiland aanvliegen. Dezelfde middag waren Spaans en Westra in het bos achter het dorp, waar zij slechts een zeer klein deel van de hemel boven hen konden zien. Zij zagen toen ten minste 11 ex., meest enkelingen, passeren.

In de eerste week van september zagen W. en A. Vink 5 ex. te Scherpenzeel. Op 2-9 zagen Westra en Spaans, fietsend

van het Posthuis naar het dorp, op Vlieland ongeveer 41 ex., n.l. respectievelijk 9, 12 en ca. 20 ex. (alle in de lengterichting van het eiland naar het westen vliegend), later in het bos achter het dorp nog eens ten minste 11 ex. In de namiddag merkten zij 22 ex. (1 x 9 ex., 1 x 1 ex., 1 x 2 ex.) op, die in oostelijke richting vlogen tegen een naderende onweersbui in. Dezelfde avond telden zij boven de Meeuwenduinen en Kroonspolders ten minste 40 à 50 ex., die daar door elkaar laag over de duinen rondvlogen. Op 2-9 hele trekkende slierten langs het strand over de duinen naar het zuiden, niet hoog, Wijk aan Zee („Vanellus” jrg. 16, p. 223).

3-9 12 ex. naar nw, Weesp (K. Wellinga), minstens 13 ex. in groep te Groesen (Gld.) (C. F. van Beusekom). Op deze datum 2 x 2 ex., mogelijk dezelfde, op Vlieland (A. L. Spaans, zie ook „Vanellus”, jrg. 16, p. 223).

4-9 30 ex. te Katwijk (Feynen, G. de Jong), 4 of 5 ex. Leeuwarden („Vanellus”, prg. 16, p. 203), 11 ex. (n.l. 3, 4, 2 en 2 ex.) op Vlieland (A. L. Spaans). 8-9 3 ex. Hoek van Holland (W. Obee), ca. 10 ex. De Muy, Texel (J. van Dijk), 2 ex. Schiermonnikoog („Vanellus”, jrg. 16, p. 223).

Tot 11-9 elke dag nog een paar te Stavoren („Vanellus”, jrg. 16, p. 223).

De laatste waarneming ontvingen wij van 22-9 1 ex. te Rhoon, IJsselmonde (P. v. Wely).

De heer Spaans berichtte nog dat hij vernam dat ook in de omgeving van Groningen en Arnhem in de eerste dagen van september *gierzwaluwen* werden gezien. Voor zover hij weet werden zij boven Den Haag niet opgemerkt.

Verbluffend resultaat van nestkastproef

In een stukje onder de titel „Nestkastonderzoek in België” (Het Vogeljaar, 1963, blz. 23) werd o.a. gesteld dat *zwarte mees*, *matkop* en *kuifmees* een hekel hebben aan kastjes van geverfd of op andere wijze verduurzaamd hout. Dit leek ons een schitterende vondst, daar vrnl. de *zwarte mees*, die bij ons in 1959 (5 paartjes) en in 1960 (1 paartje) in gecarbolineerde kasten had gebroed, sindsdien niet meer in dergelijke kastjes is gekomen. In het vroege voorjaar van 1964 hebben wij daarom 10 nieuwe kastjes van ongeverfd of verduurzaamd hout laten maken en opgehangen. Het resul-

taat sloeg ons bijna met stomheid. Dit broedseizoen hadden wij 6 geslaagde broedsels van de *zwarte mees*. Echter niet één in de blanke kasten, maar alle in oude gecarbolineerde! De blanke kasten bleven leeg of werden door *koolmezen* benut!

• *Rentmeester Stichting Gooisch Natuurreservaat, Koninginneweg 7, Hilversum.*

(Dit is inderdaad een verbluffend resultaat van een interessante proef. Overigens mogen wij daaruit nog geen definitieve conclusies trekken. De heer J. Visser heeft er op gewezen (Het Vogeljaar, 1964, blz. 229) dat het in zijn studiegebied er op leek, alsof er toch wel een kern van waarheid in de Belgische veronderstelling schuilt. Anderzijds is het wel merkwaardig dat er uit Duitsland, waar men toch zeer intensief met nestkasten experimenteert, nimmer suggesties in deze richting zijn gekomen. Wij hopen dat zowel in het Gooisch Natuurreservaat als elders proeven met nestkastjes van onverduurzaamd hout (volgens de Belgen geldt dit alleen de wand waarin het vlieggaat zich bevindt) zullen worden genomen. Ook al zou er maar een geringe voorkeur van de drie wat zeldzamere soorten mezen voor dit soort kasten zijn, dan heeft het zeker zin, die kans uit te buiten. — K. Z.)

Putters in Zeeuws Vlaanderen

Zondag 20 september 1964 nam ik in een tuintje te Kloosterzande drie *putters* waar. Eén ervan was een bedelend jong. De volgroeide vogels deden zich te goed aan het onrijpe zaad van schorseneren. Ofschoon het voorkomen in deze maand niet direct op een broedgeval ter plaatse hoeft te wijzen, is er alle reden om aan te nemen, dat dit wel het geval is.

In de onmiddellijke omgeving bevinden zich twee „oude” (hoogstam) boomgaarden, waarin nooit gespoten of gesnoeid wordt. Vorig jaar heb ik daar twee paartjes gezien, maar het is me niet gelukt een nest te vinden. Wel heb ik waargenomen dat binnen de broedtijd het ene paar met vier jongen rondvlog. Een van de oudervogels zat regelmatig op een televisie-antenne te zingen. Naar mijn mening een weinig voorkomende zangplaats voor een *putter*.

• *G. M. P. Sponselee, G. v. Stoutenborchstraat 56, Mijdrecht.*